

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

*Serpil ÖZDEMİR**

Öz

Bu araştırmada okumaya ilişkin lisansüstü araştırmaların eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yönteminde yürütölmüştür. 201 tez, tez inceleme formu kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları şunlardır: Okumaya ilişkin tezlerde 2009'dan sonra büyük bir artış görölmüştür. Tezlerin çoğu Gazi Üniversitesinde ve okuduğunu anlama konusunda yazılmıştır. Çoğunlukla 6-10 arasında araştırma sorusu ele alınmıştır. En çok betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme ortaokul öğrencileri çoğunluktadır. Genellikle örneklem büyüklüğü 31-100 arasında, örnekleme yöntemi rastgeledir. En çok kullanılan veri toplama aracı okuduğunu anlama testi, veri analiz yöntemi t testidir. Bu sonuçlara dayanarak konu bakımından yeni öğretim yaklaşımlarına, yöntem bakımından karma araştırmalara ve eylem araştırmalarına, örnekleme bakımından Türkçe öğretmeni adaylarına ve karma gruplara; nicel araştırmalarda analiz yöntemi olarak regresyona yönelim önerilmektedir. Veri toplama aracı olarak gözlem, günlük, öz değerlendirme, akran değerlendirme ve ürün dosyasından daha fazla yararlanılabilir. Tezlerin yöntem bakımından daha sağlam temellere oturabilmesi için lisansüstü eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri dersi zorunlu olmalıdır. Ayrıca danışmanların bilimsel araştırmaları daha iyi yönlendirebilmeleri için bilimsel araştırma yöntemleri hakkında bilgilendirilmesi gerekebilir.

Anahtar Kelimeler: Okuma, okumaya ilişkin tezler, okuma araştırmalarında eğilimler

Research Trends in Postgraduate Studies on Reading

Abstract

In this study, the goal was to determine the trends in postgraduate studies regarding reading. The research was carried out, using document analysis which is a qualitative research method. 201 theses and dissertations were analyzed, using a thesis examination form. The findings of the research are as follows: A major increase has been observed in the number of theses on reading since 2009. Most of those theses were completed at Gazi University and focused on reading comprehension. In those studies, mostly 6-10 research questions were investigated. Descriptive survey model was mostly used in them. The samples were mostly secondary school students. Usually, the sample size was between 31-100 learners and the sampling method was random. The most commonly used data collection tool was reading comprehension tests and the data analysis method was the t-test. Based on these results, it was suggested that new teaching approaches in terms of subject, mixed research and action research in terms of method, prospective teachers and mixed groups in terms of sample, and regression as a method of quantitative analysis might be included in future studies. Observation, diary, self-evaluation, peer assessment, and portfolio may be used more as data collection tools. Scientific research methods courses should be compulsory in postgraduate education to write more robust theses in terms of method. In addition, advisors can be informed about scientific research methods so that they can direct scientific research studies better.

Keywords: Reading, theses on reading, research trends in reading studies

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Bartın, serpilozdemir34@gmail.com

Giriş

Öğrenmenin ve estetik zevkin aracı olarak görülen okuma, öğretim programlarında geniş bir şekilde yer almaktadır (Temizyürek ve Balcı, 2006). Türkçe derslerinde temel dil becerilerinin metinlere dayalı olarak kazandırılması, ders kitaplarında her temada dört metin kullanılması, bu metinlerin üçünün okuma birinin dinleme/izleme metni olması (MEB, 2018) okuma eğitiminin diğer dil becerilerini geliştirmede araç görevi üstlendiğini göstermektedir. Okuma eğitiminin metinlere dayalı olarak yapılması, okumanın diğer dil becerilerini geliştirmedeki önemi, okumanın bütün öğrenilenler için araç konumunda olması, okuduğunu anlamının pek çok değişkenden etkilenmesi gibi nedenler okumaya ilişkin çok sayıda araştırmayı beraberinde getirmektedir. 2000-2011 yılları arasında Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan tezlerin konuları incelendiğinde okuma araştırmaları, yazma araştırmalarından sonra ikinci sırada görünmektedir (Yağmur Şahin, Kana, Varışoğlu, 2013), 2011-2015 yılları arasında yapılan tezlerde ise okuma araştırmaları temel dil becerileri arasında birinci sırayı almıştır (Özçakmak, 2017).

Tezler yüksek lisans ve doktora eğitiminin bir parçası olan bilimsel araştırmaların raporlaştırılmış halidir. Öğrencinin yüksek lisansta alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanma, bu bilgileri geliştirme ve derinleştirme yeterliği kazanması amaçlanır. Doktorada ise bilime yenilik getiren yeni bir bilimsel yöntem geliştirme ya da bilinen bir yöntemi farklı bir alana uygulama; özgün bir araştırmayı tasarlama ve gerçekleştirme yeterliği kazanması amaçlanır. Başka bir deyişle yüksek lisans tezlerinde alandaki bilgileri derleme yeterli görülürken doktora tezlerinde yeni bilgiler üretme, yöntemler geliştirme söz konusudur.

Her araştırmacının yeni bir araştırmaya başlarken ilk dayanağı alanda var olan bilgilerdir. Bir araştırma konusunun belirlenmesi, sınırlanması, planlaması noktalarında alanyazın yol gösterir (Punch, 2005). Daha önce neler yapılmış, neler yapılırsa alanyazına katkıda bulunmak mümkün olur soruları alanyazın incelenerek yanıtlanabilir. Türkçe eğitimi alanında lisansüstü çalışmalar Gazi Üniversitesinde 1989 yılında başlamıştır (Güzel, 2003). Günümüze dek Türkçe eğitimi alanında yapılan araştırmalar farklı üniversitelerde, farklı enstitüler tarafından yürütülmüştür. Artık alanda yapılan araştırmaların neler olduğu hakkında bir bakışta fikir edinilemeyecek kadar çok bilgi birikmiştir. ÖSYM'nin 2018 Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda vakıf üniversiteleri de dahil olmak üzere 71 üniversitede Türkçe öğretmenliği bölümü vardır. Bazı yeni kurulan üniversitelerin Türkçe eğitimi anabilim dallarında lisansüstü eğitim henüz verilmemektedir. Zamanla bu üniversitelerde de lisansüstü eğitim verilmeye başlayınca konuyla ilgili çalışmaların daha fazla yaygınlaşacağı öngörülebilir.

Alanyazında konu alanı ile ilgili çok sayıda çalışmanın bulunması; araştırmacıların bütün çalışmalarını takip edebilmesi, alanın eğilimlerini belirlemesi açısından güçlük yaratabilir. Bu durumda

konu alanını topluca gözden geçiren araştırmalar istenen bilgiye kısa sürede ulaşmayı sağlar. Türkçe eğitiminde ortaya çıkan birikim arttıkça alanyazını çeşitli yönlerden inceleyen araştırmalar da artmaya başlamıştır. Bazı çalışmalarda Türkçe eğitimi alanının eğilimlerini belirlemek üzere lisansüstü tezler ve makaleler (Coşkun, Özçakmak ve Balcı, 2011; Yağmur Şahin ve ark., 2013; Varışoğlu, Şahin ve Göktaş, 2013; Büyükkiz, 2014; Dönmez ve Gündoğdu, 2016; Özçakmak, 2017; Boyacı ve Demirkol, 2018) incelenmiştir. Dil beceri alanlarını ayrı ayrı ele alan çalışmalar da vardır. Dinlemeye ilişkin tezler (Doğan ve Özçakmak, 2014), makaleler (Kemiksiz, 2017), konuşmaya ilişkin tezler (Alver ve Taşdemir, 2017), yazmaya ilişkin tezler (Coşkun, Balcı, Özçakmak, 2013), yazmaya ilişkin tezler ve makaleler (Tok ve Potur, 2015) araştırmalarda ele alınarak durum tespiti yapılmıştır.

Okumaya ilişkin alanyazın taramasına dayalı bir araştırmada konu; okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı ile sınırlandırılmış, çalışma YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleminde ele alınmıştır. (Karadağ, 2014). Okuma becerisiyle ilgili makaleler yöntem, veri toplama araçları ve örneklem grupları vb. özellikler yönünden incelenmiştir (Akaydın ve Çeçen, 2015). Birinci ve ikinci kademe okuma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların (Elbir ve Bağcı, 2013) incelendiği bir araştırmada 1997-2012 tarihleri arasında ilkokul ve ortaokul örnekleminde okuma eğitimi üzerine yapılmış tez çalışmalarının değerlendirilmesi amacıyla 39 adet doktora ve yüksek lisans tezi incelenmiştir. Türkçe eğitimi alanında ortaokul örnekleminde yönelik okuma tezlerinin tamamının ele alındığı kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada; Türkçe eğitimi alanında yapılan okuma tezlerinin tamamı ve Türkçe eğitimi alanı dışında yapılan, örnekleminde ortaokul öğrencilerinin, Türkçe öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının yer aldığı okumaya ilişkin tezler ele alınarak betimlenmiştir. Araştırma kapsamı bakımından özgündür ve okuma becerisine yönelik çalışmak isteyen araştırmacılara konu, yöntem, örneklem, veri toplama araçları ve veri analiz teknikleri hakkında yol göstermesi açısından önemlidir.

Araştırma anadili olarak Türkçe eğitimi alanında çalışan araştırmacılara okumaya ilişkin araştırmalarında yön göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda okuma ile ilgili tezlerin; yapıldığı yıl ve üniversite, konu, araştırma sorusu sayısı, araştırma yöntemi, örneklemi, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri bakımından eğilimleri belirlenmiştir. “Okumaya ilişkin lisansüstü tezlerin eğilimleri nasıldır?” ana problemi çerçevesinde konu ele alınmıştır. Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

Okuma becerisine yönelik lisansüstü tezlerin;

1. yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. konularına göre dağılımı nasıldır?
4. araştırma sorusuna/hipotezlerine/denencelerine göre dağılımı nasıldır?

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

5. araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
6. hedef kitlesine göre dağılımı nasıldır?
7. örneklem büyüklüğüne göre dağılımı nasıldır?
8. örnekleme yöntemine göre dağılımı nasıldır?
9. veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
10. veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yönteminde yürütülmüştür. Doküman incelemesinde, araştırılması hedeflenen konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Örneklem

Araştırmanın evrenini okuma araştırmaları oluşturmaktadır. Araştırma anadili olarak Türkçe eğitimi alanında çalışan araştırmacılara yön göstermeyi hedeflediğinden çalışmanın örnekleme amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kendine özgü bir birikime sahip olduğu için örnekleme alınmamıştır. İlkokul 1-4. sınıf örnekleme ile yapılan araştırmalar sınıf eğitimi anabilim dalının araştırma konularına özgü özellikler taşıdığı için araştırmaya dahil edilmemiştir. Özel eğitim gereksinimi olan bireylere yönelik çalışmalar da ayrı bir uzmanlık alanı gerektirdiği için dahil edilmemiştir. Araştırmaya dahil edilme ölçütleri şunlardır:

1. Türkçe eğitimi anabilim dalında yapılan ana dilde okuma ile ilgili bütün tezler, örnekleme bakılmaksızın, araştırmaya dahil edilmiştir,

2. Türkçe eğitimi anabilim dalı dışında yapılsa bile 5-8. sınıfları kapsayan ortaokul öğrencilerinin örnekleme yer aldığı okuma ile ilgili bütün tezler araştırmaya dahil edilmiştir.

3. Türkçe eğitimi anabilim dalı dışında yapılsa bile Türkçe öğretmenlerinin veya Türkçe öğretmen adaylarının örnekleme yer aldığı okuma ile ilgili bütün tezler araştırmaya dahil edilmiştir.

Beşinci sınıflar farklı dönemlerde ilkokula, ilköğretime, ortaokula dahil edildiğinden beşinci sınıflarla yapılan bütün araştırmalar örnekleme dahil edilmiştir. Yıl sınırlaması yapılmamıştır.

Türkçe eğitimi ile ilgili anabilim dallarından 145, diğer anabilim dallarından 56 tez örnekleme yer almıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kategorilerini içeren Tez Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde literatür taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda tezlerin eğilimlerini belirlemede önemli olan unsurların konu, yıl, tür, yapıldığı üniversite ve yöntem olduğu görülmüştür. Bu unsurlardan başka tezin tanınmasını sağlayacak tez adı, numarası gibi künye bilgileri forma eklenmiştir. Hazırlanan form kapsam geçerliğini sağlamak üzere iki Türkçe eğitimi uzmanına ve bir ölçme ve değerlendirme uzmanına sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda formun çalışmanın amacına uygun olduğu belirlenmiştir. Formun güvenilirliğini belirlemek üzere 20 tez rastgele seçilerek iki uzman tarafından değerlendirilmiştir. Uzman değerlendirmelerinin uyumlu olduğu görülmüştür. Tez Değerlendirme Formu sırasıyla tezin numarası ve adı, konusu, yılı, türü, hangi üniversitede çalışıldığı, yöntemi, örnekleme, örneklem seçimi, veri toplama aracı, veri çözümleme yöntemi ve hipotez sayısı başlıklarını içermektedir. Bu başlıklar altında tezler forma işlendikten sonra veriler kodlanarak SPSS programına aktarılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri YÖK tez merkezi internet sayfasından elde edilmiştir. Tezlerin belirlenmesinde ilk aşamada detaylı tarama yapılmıştır. Detaylı taramada dizine okuma sözcüğü yazılmıştır, konu alanında eğitim ve öğretim seçilmiştir, bilim dalı / anabilim dalı alanlarında ise “Türkçe, Türkçe Eğitimi, Türkçe Öğretmenliği, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi” tek tek seçilmiştir. Bu tarama sonucunda çalışmanın amacına uygun 146 tez belirlenmiştir. İkinci aşamada detaylı tarama yapılmamıştır. YÖK Tez Merkezi ana sayfasına tarama terimi olarak okuma yazılmış, aranacak alan “tez adı” olarak belirlenmiş, izin durumu bakımından tümü seçilmiştir. Bu aramada mimari, müzik gibi çok farklı alanlardaki okuma çalışmaları dahil 1246 tez bulunmuştur. Tez adları tek tek incelenerek Türkçe dersleri ile ilgili olan, örnekleme 5-8. sınıf, Türkçe öğretmenleri veya Türkçe öğretmeni adayları olan tezler belirlenmiştir. İkinci aşamada farklı anabilim dallarından 59 tez belirlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olan toplam 205 tez olduğu görülmüştür.

İzinsiz olan tezlerin yazarları ile iletişime geçilerek bilgi alınmıştır. Yazarlarına ulaşılamayan tezlerin varsa makalelerinden, yoksa özetlerinden veri toplanmıştır. Bu çabaların sonucunda 4 tez hakkında gerekli bilgilere ulaşılamamıştır ve bunlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Son tarama 17.08.2018 tarihinde yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, doküman analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Doküman analizi kategori geliştirme, analiz birimini belirleme ve sonuçları sayısallaştırma yoluyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Kategoriler, araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. Analiz birimi olarak sözcük

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

seçilmiştir. Araştırmanın kategorilerini içeren Tez Değerlendirme Formuna tezler işlenmiştir. Ardından veri seti SPSS programına kaydedilmiştir. Frekans analizi yapılarak veriler sayısallaştırılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için veri seti araştırmacıdan başka, nitel çalışmalar yapan bir Türkçe öğretimi uzmanı tarafından da kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasında beliren görüş farkları noktasında ilgili tez yeniden incelenerek uzlaşma sağlanmıştır.

Bulgular

Bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sırasıyla ele alınmıştır.

Yıllara Göre

Tablo 1. Tezlerin yıllara göre dağılımı

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	1999	Diğer	Toplam
Yl	5	13	16	12	15	16	9	13	10	8	8	2	5	4	1	2	4	2	2	147
Dr	3	6	7	7	6	2	5	2	7	1	0	4	0	2	0	1	0	0	1	54
Top	8	19	23	19	21	18	14	15	17	9	8	6	5	6	1	3	4	2	3	201

Tablo 1’de görüldüğü gibi YÖK Ulusal Tez Merkezinde 2008 yılına kadar okuma araştırmalarında fazla bir yoğunluk dikkati çekmemektedir. 2008-2009 yıllarında yılda 8-9 tez yapılmıştır. 2009’dan sonra okumaya ilişkin tezlerde hızlı bir artış görülmektedir. 2010’dan itibaren yapılan tezlerin toplamı 154, 2010’a kadar yapılan tezlerin toplamı ise 47’dir. En fazla tez 2016 yılında yapılmıştır (f=23). 2018’de toplam 8 tez görülmektedir. Ancak araştırmanın son tarama çalışmasından sonra bu sayının yıl içinde artma ihtimali vardır. Diğer şeklinde kodlanan araştırmalar 1993, 1994 ve 1998 yıllarında yapılan araştırmalardır. Doğrudan ortaokul öğrencilerine yönelik olarak yapılan ilk okuma tezi 1993 yılında yapılan yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışma 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını betimlemeye yöneliktir ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsüne bağlı olarak yapılmıştır. 1994 yılında ortaokul öğrencileri ile yapılan tek çalışma Iowa sessiz okuma testinin Türkçeye uyarlanması üzerinedir. Tez Ankara Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalında yapılan yüksek lisans çalışmasıdır. 1998 yılında yapılan tek çalışma şehirleşmenin 6. sınıf öğrencilerinin okuma-anlama becerisine etkilerini belirlemeye yönelik doktora tezidir ve Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak yapılmıştır.

Okuma becerisine yönelik tezlerin oranı hesaplandığında %73,1’inin yüksek lisans, %26,9’unun doktora tezi olduğu görülmüştür.

Üniversitelere Göre Dağılım

Tablo 2. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı

	Gazi Ü.	Atatürk Ü.	Ankara Ü.	AİBÜ	İnönü Ü.	Afyon K.	ÇOMÜ	DEÜ	MSKÜ	Firat Ü.	Çukurova	NEÜ	Uşak Ü.	Yeditepe	Hacettepe	Diğer	Toplam
YI	10	15	2	12	3	9	4	6	7	5	4	4	5	5	4	52	147
Dr	15	7	12	0	6	0	4	1	0	2	2	1	0	0	0	4	54
Top	25	22	14	12	9	9	8	7	7	7	6	5	5	5	4	56	201

Okuma konusunun en fazla çalışıldığı üniversiteler sırasıyla Gazi Üniversitesi (f=25), Atatürk Üniversitesi (f=22), Ankara Üniversitesi (f=14) ve Abant İzzet Baysal Üniversitesidir (f=12). Toplamda 3 ve 3'ten az tez yapılan üniversitelere yer verilememiştir, bu tezler "Diğer" başlığı altında toplanmıştır. 43 ayrı üniversitede okumaya ilişkin tez yapıldığı belirlenmiştir. İlk beşte yer alan üniversitelerde yapılan tezlerin oranı %40,8'dir.

Ele Alınan Konular

Tablo 3. Tezlerin konularına göre dağılımı

Konular	YI	Dr	Toplam
1 Okuduğunu anlama	36	21	57
2 Okumaya yönelik tutum, ilgi, motivasyon, özyeterlik	25	7	32
3 Okuma Alışkanlığı/kültürü	24	8	32
4 Okuma yöntem ve teknikleri	20	6	26
5 Okuma stratejileri	14	6	20
6 Yeni öğretim yaklaşımları	6	13	19
7 Ders kitapları	11	0	11
8 Ekran okuma	9	1	10
9 Öğretim programı	9	1	10
10 Sesli okuma	6	1	7
11 Yazınsal metin incelemeleri	6	1	7
12 Okuma eğitimi ve görseller	3	3	6
13 Ders başarısı ilişkisi	4	1	5
14 Hızlı okuma	4	0	4
15 Karşılaşılan sorunlar	3	1	4
16 Okunabilirlik, anlaşılabilirlik	3	1	4
17 Diğer dil becerileri ile ilişkiler	2	2	4
18 Diğer (ölçek geliştirme, serbest okuma, 100Temel eser, çocuk gelişimi ve okuma, işlevsel okuryazarlık vb.)	14	9	23
Toplam	199	82	281

Okuma tezlerinde en çok ele alınan konu okuduğunu anlamadır (f=57). Bunu sırasıyla okumanın duyuşsal boyutunu oluşturan okuma tutumu, ilgisi, motivasyonu, özyeterliği (f=32), okuma alışkanlığı/kültürü (f=32), okuma yöntem ve teknikleri (f=26), okuma stratejileri (f=20) ve yeni öğretim yaklaşımları (f=19) üzerine yapılan çalışmalar izlemektedir. Doktora tezleri de ilk sırada okuduğunu anlama konusunu ele almaktadır, ancak genel toplamdan farklı olarak ikinci sırada yeni öğretim yaklaşımları (f=13) ile okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yer almaktadır. 18 konu başlığı altında çalışmalar sınıflandırılmıştır. 3 ve 3'ten az sayıda ele alınan konular "Diğer" başlığı altında

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

verilmiştir. Okuma araştırmalarının çok farklı konuları ele aldığı dikkati çekmektedir. Tezlerde birden fazla konu ele alındığı için toplam konu sayısı tez sayısından fazladır.

Araştırma Sorusu

Tablo 4. Tezlerin araştırma sorusu/hipotez/denece sayısına göre dağılımı

	Yok	1-5	6-10	11-15	16-20	21+	Toplam
Yüksek Lisans	16	58	48	12	7	6	147
Doktora	4	11	23	8	1	7	54
Toplam	20	69	71	20	8	13	201

Tablo 4’te yüksek lisans tezlerinin çoğunlukla 1-5 arasında ve 6-10 arasında alt problemi ele aldığı görülmektedir. Yapılan incelemede yüksek lisans tezlerindeki alt problem sayısının 1 ile 71 arasında değiştiği görülmüştür. Doktora tezlerinin en çok 6-10 arasında ve 1-5 arasında alt problemi ele aldığı görülmektedir. Doktora tezlerinde alt problem sayısı 2 ile 42 arasında değişmektedir. Alt problem, denence veya hipotez ortaya koymadan konuyu ele alan yüksek lisans (f=16) ve doktora tezleri (f=4) olması dikkat çekicidir.

Araştırma Yöntemleri

Tablo 5. Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Araştırma Yöntemi	Araştırma Deseni	Yl.	Dr.	Top.	
Nicel	Betimsel Tarama	48	6	54	
	Deneyssel olmayan	İlişkisel Tarama	24	7	31
		Ölçek Uyarlama	1	0	1
Deneyssel	Deneyssel	33	14	47	
	Nitel	Nitel	8	1	9
Eylem araştırması		0	4	4	
Durum çalışması		3	1	4	
Doküman Analizi		23	2	25	
Nicel+Nitel		Karma	Açıklayıcı yöntem	3	11
	Keşfedici yöntem		0	3	3
	Gömülü yöntem		2	4	6
	Paralel yöntem		0	1	1
Alanyazın Derleme	Alanyazın	2	0	2	
		Toplam	147	54	201

Yöntemler incelendiğinde en çok nicel araştırmaların yapıldığı (f=133), bunu nitel araştırmaların (f=42) ve karma araştırmaların (f=24) izlediği görülmektedir. Nicel araştırmalar içinde betimsel tarama (f=54) ve deneyssel (f=47) yöntem daha çok tercih edilmektedir. Nitel araştırmalar içinde doküman analizi yöntemi (f=25) öne çıkmaktadır. Karma araştırmalar içinde ise açıklayıcı yöntem (f=14) öne çıkmaktadır. Nicel araştırmalarda ölçek geliştirme/uyarlama (f=1) nitel araştırmalarda eylem araştırması (f=4) ve durum çalışması (f=4) en az tercih edilen araştırma desenleridir.

Hedef Kitle

Tablo 6. Tezlerin hedef kitlesine göre dağılımı

	Ortaokul öğrencileri	Türkçe Öğretmenleri	Türkçe öğretmeni adayları	Eğitim Fakültesi karma branşlar	Lise öğrencileri	Üniversite öğrencileri	Diğer branşlardan öğretmenler	Mesleki eğ. mer. öğrencileri	Karma	Diğer	Toplam
Yl.	87	21	5	4	2	2	2	1	2	21	147
Dr.	41	4	0	0	1	0	1	0	5	2	54
Toplam	128	25	5	4	3	2	3	1	7	23	201

Okumaya ilişkin tezlerin hedef kitlesi içinde ortaöğretim öğrencileri hem yüksek lisans (f=87) hem doktora (f=41) tezlerinde öne çıkmaktadır. Diğer şekilde kodlanan tezler (f=23) yazınsal metin incelemesi, öğretim programı incelemesi, çocuk edebiyatının çocuğun dil gelişimine katkısı, alanyazın derlemesi gibi dokümanlar üzerinde çalışılmış tezleri içermektedir. Türkçe öğretmeni adaylarına (f=5) ve karma gruplara (f=7) yönelik çalışmaların az olduğu dikkati çekmektedir.

Örneklem Büyüklüğü

Tablo 7. Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı

	Belirtilmemiş	1-10	11-30	31-100	101-300	301-1000	1000+	Toplam
Yl.	17	4	9	47	39	24	7	147
Dr.	2	2	1	29	10	8	2	54
Top.	19	6	10	76	49	32	9	201

Yüksek lisans ve doktora tezlerinde en çok 31-100 aralığında örneklem büyüklüğü tercih edildiği görülmektedir. Bunu 101-300 ve 301-1000 aralığında örnekleme olan tezler izlemektedir. Yapılan incelemede örneklem aralığının yüksek lisans tezlerinde 5 ile 1221 arasında, doktora tezlerinde ise 8 ile 2000 arasında değiştiği görülmüştür. Toplam 19 tezde örneklem büyüklüğü belirtilmemiştir. Bunlar doküman analizi yapılan tezlerdir.

Örnekleme Yöntemi

Tablo 8. Tezlerin örnekleme yöntemine göre dağılımı

	Kolay ulaşılabilir	Rastgele	Amaçlı	Evrenin Tamamı	Belirtilmemiş	Diğer	Toplam
Yl.	1	69	12	12	46	7	147
Dr.	0	29	10	1	13	1	54
Toplam	1	98	22	13	59	8	201

Rastgele örnekleme yöntemi yüksek lisans tezlerinde (f=69) ve doktora tezlerinde (f=29) en çok tercih edilen örnekleme yöntemidir. Örnekleme yöntemi belirtilmeyen tezlerin çoğu dikkat çekmektedir (f=59). Evrenin tamamı ile yapılan tezlerin toplamının (f=13) az olduğu görülmektedir. En az tercih edilen örnekleme yöntemi kolay ulaşılabilir örneklemedir (f=1).

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

Veri Toplama Araçları

Tablo 9. Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

	Yüksek L.	Doktora	Toplam
Okuduğunu anlama testi	47	38	85
Tutum, ilgi, motivasyon ölçeği	31	18	49
Kişisel bilgi formu	26	12	38
Yarı yapılandırılmış görüşme formu	14	22	36
Okuma alışkanlığı anketi	22	5	27
Konuya özel ölçüt formu	16	5	21
Okuma stratejileri ölçeği	11	9	20
Video/ses kaydı	11	7	18
Gözlem	1	9	10
Günlük	1	7	8
Diğer	45	27	72
Yok	18	1	19

Veri toplama araçları bakımından tezler incelendiğinde toplamda en çok okuduğunu anlama testi (85) kullanıldığı görülmektedir. İkinci sırada tutum, ilgi, motivasyon ölçeği (f=49), üçüncü sırada kişisel bilgi formu (f=38), dördüncü sırada yarı yapılandırılmış görüşme formu (f=36), beşinci sırada okuma alışkanlığı anketi (f=27) en çok kullanılan veri toplama araçları arasında yer almaktadır. Gözlem ve günlük en az tercih edilen veri toplama araçlarıdır. Yüksek lisans tezlerinde bu iki aracın birer çalışmada kullanıldığı görülmektedir. Diğer kodu altında öz değerlendirme, akran değerlendirme, öğretim programına ya da uygulanan öğretim yöntemine ilişkin görüş anketi; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, sözcük tanıma, PISA Okuma Becerileri testleri; öğrenme stilleri envanteri, Wisc-r zekâ testi, kulak-burun-boğaz ve göz testi gibi farklı veri toplama araçları yer almaktadır.

Veri Analiz Yöntemleri

Tablo 10. Tezlerin veri analizi yöntemlerine göre dağılımı

		Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Betimsel	Frekans/yüzde	57	18	75
	Ortalama/standart sapma	28	9	37
	Grafik	3	2	5
	Toplam	88	29	117
NİCEL	Kestirimsel			
	T testi	82	35	117
	ANOVA/ANCOVA	36	30	66
	Korelasyon	24	7	31
	Faktör Analizi	6	10	16
	Non-parametrik testler	24	8	32
	Regresyon	2	3	5
	MANOVA/MANCOVA	2	0	2
	Diğer	2	6	8
Toplam	178	99	277	
NİTEL	Betimsel analiz	13	10	23
	İçerik analizi	18	17	35
	Toplam	31	27	58
	Genel Toplam	297	155	452

Tezler veri analiz yöntemlerine göre incelendiğinde nicel analiz yöntemlerinde en çok kestirimsel analizlerin (f=277) yapıldığı görülmektedir. Kestirimsel analizlerde en çok t testi (f=117) ve

ANOVA/ANCOVA analizleri (f=66) kullanılmaktadır. MANOVA/MANCOVA analizi (f=2) ile regresyon analizi (f=5) en az kullanılan analizlerdir. Nicel veri analizi yöntemlerinde, diğer başlığı altında CHAID analizi, Praat 3.8.47 programı kullanılarak dijital ortamda sesli okuma karşılaştırmalarına dayalı olarak yapılan analizler, yol analizi, çok yüzeyli Rasch analizi gibi analiz yöntemleri bulunmaktadır.

Betimsel analizde frekans/yüzde (f=75) analizleri öne çıkmaktadır. Grafik ile analiz (f=5) en az kullanılan yöntemdir. Nitel analizlerde en çok içerik analizi (f=58) yapıldığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada okumaya ilişkin tezlerin eğilimlerini belirlemek, bu konuda araştırma yapmak isteyen Türkçe eğitimcilerine yol göstermek amaçlanmıştır. Okuma becerisine yönelik 147 yüksek lisans tezi ve 54 doktora tezi doküman analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Aşağıda araştırmanın bulguları alt problemler doğrultusunda sırasıyla tartışılmıştır.

Yıl

Ortaokul öğrencilerine yönelik ilk çalışmanın 1993 yılında yapıldığı görülmüştür. 2008-2009 yıllarında okuma becerisine yönelik tezler artmaya başlamış, ancak 2009'dan sonra artış büyük bir ivme kazanmıştır. Tezlerin %76,6'sının 2009'dan sonra yazıldığı belirlenmiştir. Karadağ (2014) tarafından yapılan araştırmada da okuma ilgisi, alışkanlığı ve tutumları konusunda yapılan tezlerin daha çok 2009-2010 yıllarında arttığı belirlenmiştir. 2009 yılı okuma becerisine ilişkin makalelerin de büyük bir artış gösterdiği yıldır (Akaydın ve Çeçen, 2015). Türkçe öğretimi lisans programları 1998'de eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması ile yaygınlaşmıştır. Alan eğitimi çalışmalarında artış olması yeniden yapılandırma sürecinin en olumlu yönüdür (Kızılçaoğlu, ty.). Türkçe eğitimi alanında uzmanlaşmanın ve bu uzmanlaşmanın yayınlara yansımalarının on yıllık bir zamanda mümkün olduğu görülmektedir. Okuma becerisine yönelik tezlerin %26,9'unun doktora tezi olduğu görülmüştür. 1981-2010 yıllarında Türkçe eğitimi alanında yapılan tezlerin %15,8'i (Coşkun ve ark, 2012), 2011-2015 yıllarında yapılan tezlerin %18,5'i doktora tezidir (Özçakmak, 2017). Okuma becerisine yönelik doktora çalışmalarının genel ortalamadan daha fazla olduğu görülmektedir.

Üniversite

Okuma konusunun en fazla çalışıldığı üniversiteler sırasıyla Gazi, Atatürk, Ankara ve Abant İzzet Baysal Üniversitesidir. İlk beşte yer alan üniversitelerde yapılan tezlerin oranı %40,8'dir. 43 ayrı üniversitede okumaya ilişkin tez yapıldığı belirlenmiştir. İlk sırayı alan üniversiteler içinde Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim dalı 16 öğretim üyesi, Atatürk Üniversitesi 9 öğretim üyesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi 7 öğretim üyesi ile güçlü kadrolara sahip üniversitelerdir. Sadece okumaya ilişkin tezlerde değil, genel olarak Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinde de ilk üç sırayı aynı üniversiteler paylaşmaktadır (Boyacı ve Demirkol, 2018; Coşkun, Balcı ve Özçakmak, 2011).

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

Konuşma becerisine (Alver ve Taşdemir, 2017) ve dinleme becerisine yönelik tezlerde (Doğan ve Özçakmak, 2014) de Gazi Üniversitesi en çok araştırmanın yapıldığı üniversite olarak öne çıkmaktadır. Gazi Üniversitesinde 1989 yılında başlayan Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Ana bilim dalı lisansüstü çalışmaları alanın öncülüğünü üstlenmiş görünmektedir (Güzel, 2003).

Konu

Tezler konu açısından incelendiğinde genel toplamda sırasıyla “okuduğunu anlama”, “okuma tutumu, ilgisi, motivasyonu, özyeterliliği, okuma alışkanlığı/kültürü”, “okuma yöntem ve teknikleri”, “okuma stratejileri” ve “yeni öğretim yaklaşımları” konuları öne çıkmaktadır. Bu konular tüm tezlerin %92,5’ini oluşturmaktadır. 2002’den itibaren konu çeşitliliği artmaya başlamıştır. Tezler konularına göre 18 başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu durum okuma araştırmalarında çok farklı konuların ele alındığını göstermektedir. Doktora tezlerinde de en çok araştırılan konu okuduğunu anlamadır, ancak ikinci sırada, genel toplamdan farklı olarak, yeni öğretim yaklaşımları yer almaktadır. Bu durum doktora düzeyindeki araştırmacıların uzmanlaşmaya başlamış olmaları, yeni öğretim yaklaşımlarını alana kazandırabilme yeterliklerinin gelişmiş olmaları ile açıklanabilir. Akaydın ve Çeçen (2015) tarafından yapılan araştırmada okumaya yönelik makalelerde okuduğunu anlama, okuma alışkanlığı, okumaya yönelik tutum, okuma stratejileri ve okumanın değerlendirilmesi konularının çok işlendiği belirlenmiştir. Tezlerde makalelerle ortak konuların çok olduğu dikkat çekmektedir, fakat makalelerden farklı olarak okumanın değerlendirilmesi konusunun pek az işlendiği görülmüştür. Yeni öğretim yaklaşımları değişen dünyanın değişen ihtiyaçlarına karşılık verebilmek üzere ortaya çıkmaktadır. Her yeni yaklaşımın her kültürde çok iyi sonuçlar vermesi beklenemez. Yeni öğretim yaklaşımlarının okuma eğitiminin amaçlarına ulaşmadaki rolü hakkında güvenilir bilgi edinmek için farklı örneklemelerde daha fazla çalışılmalar yapılması önemlidir.

Araştırma sorusu

Araştırma soruları açısından yüksek lisans tezlerinin çoğunlukla 1-5 arasında ve 6-10 arasında alt problemi ele aldığı görülmüştür. Yüksek lisans tezlerindeki alt problem sayısının 1 ile 71 arasında değiştiği belirlenmiştir. Doktora tezlerinin en çok 6-10 arasında ve 1-5 arasında alt problemi ele aldığı görülmüştür. Doktora tezlerinde alt problem sayısı 2 ile 42 arasında değişmektedir. Alt problem, denence veya hipotez ortaya koymadan konuyu ele alan yüksek lisans ve doktora tezleri olduğu da görülmüştür. Benzer durum okumaya ilişkin makalelerde de belirlenmiştir (Akaydın ve Çeçen, 2015). Her araştırmanın yanıt aradığı sorular vardır, tezlerde bunların belirtilmemiş olması araştırmacıların bilimsel araştırma hakkında yeterince bilgiye sahip olmadığını göstermektedir.

Yöntem

Okuma tezlerinde kullanılan yöntemler incelendiğinde en çok nicel araştırmaların yapıldığı, bunu nitel ve karma araştırmaların izlediği belirlenmiştir. Nicel araştırmalar içinde betimsel taramanın ve deneysel yöntemin daha çok tercih edildiği görülmüştür. Veri seti incelendiğinde 2009'a kadar yapılan deneysel araştırma toplamının 11 olduğu görülmüştür. Deneysel çalışmalar 2009'dan itibaren artmıştır. Karma yöntemli ilk tez 2010'da yazılmıştır. Eylem araştırması yöntemini kullanan ilk tez 2009'da yazılmıştır. Bu sonuçlar Türkçe öğretiminin 2009'dan itibaren yöntemsel zenginlik kazanmaya başladığını göstermektedir. Boyacı ve Demirkol (2018) Türkçe eğitimi alanındaki doktora tezlerinin çoğunluğunun nitel ve karma araştırma yöntemleri ile yapıldığını belirlemişlerdir. Bu çalışmada da doktora tezleri açısından çoğunluk nitel ve karma yöntemlerde dir.

Nitel araştırmalar içinde doküman analizi yöntemi, karma araştırmalar içinde ise açıklayıcı yöntem öne çıkmıştır. Nicel araştırmalar genellemeye yöneliktir, ancak istatistiksel testler elde edilen sonucun aslında ne anlama geldiğine yönelik ayrıntı sunamazlar (Creswell ve Plano Clark, 2015). Sosyal bilimlerde veriler sadece rakamlarla ortaya konup genellendiğinde bireysel, kültürel, sosyal farklılıklar görülemez ve ortaya çıkan sonuç derinlemesine yorumlanamaz. Bu durum nicel araştırmanın sınırlılığıdır. Nitel araştırmanın sınırlılığı ise sonuçlarının genellemez olmasıdır. Tek yöntemle toplanan veri konunun çok boyutlu anlaşılmasını sağlamaktan uzak kalmaktadır. Bu açıdan okuma araştırmalarında karma yöntemin daha çok kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

Doküman analizi yöntemi ile yapılan tezler incelendiğinde sadece birkaç tezin Türkçe öğretimine katkı sunabilecek nitelikte olduğu görülmüştür. Örneğin öğretim programlarının belli bir amaç çerçevesinde incelenmesi, bir konuda alanyazın derlemesi, çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe öğretimi açısından incelenmesi gibi çalışmaların alana katkısı tartışılmaz. Ancak doküman analizi yöntemiyle yapılan tezler Türkçe öğretiminden çok Türk Edebiyatı alanına katkı sağlayabilecek niteliktedir. Çer (2016) Türkçe eğitimi bölümlerindeki öğretim elemanlarından üçte birinin (%36,7) Türkçe eğitimcisi, yarıya yakınının (%44,8) Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı olduğunu belirlemiştir. Doküman analizi yöntemi ile yapılan araştırmaların Türkçe eğitiminden uzak olmasının tez danışmanının uzmanlık alanının Türkçe eğitimi olmamasıyla ilişki olduğu düşünülmektedir. Türkçe eğitimi alanında uzmanlaşma sürecinin devam ettiği söylenebilir.

Nitel araştırmalarda eylem araştırması ve durum araştırması yöntemlerinin çok az kullanıldığı görülmüştür. Eylem araştırmasında araştırmacının katılımcı olarak ortamda bulunması ve aynı zamanda veri toplama aracı olma özelliği taşıması sorunu yerinde görme, bu doğrultuda araştırmayı tekrar planlayabilme ve çözüm üretebilme fırsatı sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu türden

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

çalışmaların artması alanyazına önemli katkılar sunabileceği gibi araştırmacının da planlama, çözüm üretme, sonuçları raporlaştırma bakımından gelişimine katkı sunabilir.

Örnekleme

Okuma becerisine ilişkin tezlerin hedef kitlesi içinde ortaokul öğrencilerinin hem yüksek lisans hem doktora tezlerinde öne çıktığı görülmüştür. Dinleme (Kemiksiz, 2017), konuşma (Alver ve Taşdemir, 2017) yazma (Coşkun, Balcı ve Özçakmak, 2013; Tok ve Potur, 2015) becerileri üzerine yapılan araştırmalarda da ortaokul öğrencileri en fazla çalışılan örneklem grubudur. Türkçe eğitiminin hedef kitlesi doğrudan öğrenciler olduğu için bu beklenen bir sonuçtur. Örneklem gruplarından “Türkçe öğretmeni adayları” ve “veli, okul yöneticileri ve öğrencilerden” oluşan karma gruplar okuma eğitiminin paydaşlarıdır, ancak Türkçe öğretmeni adaylarına ve karma gruplara yönelik çalışmalar az sayıdadır. Yapılacak araştırmalarda bu örneklem gruplarına yönelimin alanyazına önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir.

Örneklem büyüklüğü

Hem yüksek lisans hem doktora tezlerinde en çok 31-100 aralığında örneklem büyüklüğü tercih edildiği görülmüştür. Bunu 101-300 ve 301-1000 aralığında örnekleme olan tezler izlemektedir. Türkçe eğitimi alanında yazılan makalelerde tercih edilen örneklem büyüklüğü okumaya ilişkin tezlerle paraleldir (Varışoğlu, Şahin ve Göktaş, 2013). Türkçe eğitimi tezlerinde ise en fazla 31-100 ve 1-10 arası örneklem büyüklüklerinin tercih edildiği belirlenmiştir (Yağmur Şahin ve ark., 2013). Okuma becerisi üzerine yazılan makalelerin örneklem büyüklüklerinde sırasıyla 101-300 arası, 31-100 arası ve 301-1000 arası katılımcı ile çalışıldığı belirlenmiştir (Akaydın ve Çeçen, 2015). Deneysel ve nitel araştırmalarda daha az sayıda katılımcıdan veri toplamak mümkün olmaktadır. Tarama yöntemi ile yapılan araştırmalarda daha geniş örneklemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Okumaya ilişkin tezlerin çoğunluğu nicel ve tarama modelinde yapılmıştır. En çok 31-100 aralığında örneklem ile çalışılması bazı tarama tipi araştırmaların yetersiz örneklem büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Toplam 19 tezde örneklem büyüklüğü belirtilmemiştir. Bunlar doküman analizi yapılan tezlerdir.

Örnekleme yöntemi

Örnekleme yöntemi bakımından yüksek lisans ve doktora tezlerinde en çok rastgele örnekleme yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Çok sayıda tezin ise örnekleme yöntemini belirtmediği görülmüştür. Örnekleme yönteminin belirtilmemiş olması araştırmacıların konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Özellikle nitel araştırmalarda örneklem hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Nitel araştırmalar evrene genellenebilecek sonuçlara ulaşmak amacıyla değildir, ele alınan durumla ilgili bütüncül bir resim ortaya koymak amacıyla (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ancak sonuçların evrene genellenmemesi örneklem seçimi hakkında bilgi vermeye gerek

olmadığını göstermez. Nitel araştırmada örneklem derinlemesine bilgi elde etmek için zengin bir kaynak olduğu düşünülen bir grup veya durumdur. Seçilen örneklemin niçin araştırmada tercih edildiği hakkında bilgi verilmesi araştırmacının inandırıcılığını sağlama açısından önemlidir (Patton, 1987). Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin lisansüstü eğitimde zorunlu olması sorunun çözümünde önemli görünmektedir. Örnekleme yöntemi yazılmayan tezlerin çokluğu göz önünde bulundurulunca bu konuda yol gösterici olabilmeleri açısından danışmanların da bilgilendirilmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Veri toplama araçları

Veri toplama araçları bakımından tezlerde okuduğunu anlama testinin birinci sırada, tutum, ilgi, motivasyon ölçeklerinin ikinci sırada, kişisel bilgi formunun üçüncü sırada, yarı yapılandırılmış görüşme formunun dördüncü sırada, okuma alışkanlığı anketinin beşinci sırada yer aldığı; gözlem ve günlüğün en az tercih edilen veri toplama araçları olduğu belirlenmiştir. Yüksek lisans tezlerinde gözlem ve günlük birer çalışmada kullanılmıştır. Okuma eğitiminin öncelikli amacı okuduğunu anlayan bireyler yetiştirmektir. Okuma ile ilgili duyuşsal özelliklerin olumlu olması okumaya yönelmeyi ve okuduğunu anlamayı sağlayan önemli bir değişkendir. Ortaokul öğrencilerinin okuma yazma becerileri gelişmiş, okuma alışkanlığı yerleşmeye başlamış olarak okula gelmeleri beklenir. Ortaokul eleştirel okuma ve evrensel okur-yazarlık becerilerini kazanma sürecidir (Sever, 2007). Bu açılardan tezlerin okuduğunu anlama testlerinden, tutum vb. ölçeklerden ve okuma alışkanlığı anketlerinden çokça yararlanması doğaldır. Kişisel bilgi formları özellikle tarama araştırmalarında bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplamada kullanışlıdır. Yapılan tezlerin çoğunluğu tarama yöntemi ile yapıldığından bu veri toplama aracı çok kullanılan araçlardan bir halindedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları nitel ve karma araştırmalarda veri toplamak için uygun oldukları gibi tarama araştırmalarında veri çeşitliliği sağlamada da kullanışlıdır. Bu nedenlerle çok kullanılması doğaldır. Gözlem ve günlük; eylem araştırmasında, durum araştırmasında, karma araştırmalarda kullanılmaya uygun veri toplama araçlarıdır. Tezlerin yöntemsel olarak eylem ve karma araştırmalardan az yararlanması ile veri toplama aracı olarak gözlem ve günlükten az yararlanması uyumlu bir tespittir. Karadağ (2014) tarafından yapılan araştırmada gözlem, öğrenci günlükleri, alan notları gibi nitel veri toplama araçlarının çok fazla benimsenmediği ortaya çıkmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda gözlem, günlük, öz değerlendirme, akran değerlendirme, ürün dosyası gibi nitel veri toplama araçlarından daha fazla yararlanılabilir.

Veri analizi yöntemi

Tezler veri analiz yöntemlerine göre incelendiğinde nicel analiz yöntemlerinde en çok kestirimsel analizlerin yapıldığı, kestirimsel analizlerde en çok t testi ve ANOVA/ANCOVA analizleri

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

kullanıldığı, MANOVA/MANCOVA analizi ile regresyon analizinin en az kullanılan analizler olduğu görülmüştür. Betimsel analizde frekans/yüzde analizleri öne çıkmıştır, en az kullanılan yöntemin grafik ile analiz olduğu görülmüştür. Nitel analizlerde ise en çok içerik analizinin yapıldığı belirlenmiştir. Okuma becerisini yordayan değişkenlerin neler olduğunu, bu değişkenlerin okuma becerisindeki değişimin ne kadarını açıkladığını ve önem düzeylerini belirlemek için regresyon analizleri ile yapılan çalışmaların artmasının konu hakkında daha bütüncül bilgi sunacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Konu bakımından yeni öğretim yaklaşımlarının okuma eğitimi kazanımlarına ulaşmadaki rolüne, yöntem bakımından karma araştırmalara ve eylem araştırmalarına, örneklem bakımından Türkçe öğretmeni adaylarına ve velileri, okul yöneticilerini ve öğrencileri birlikte ele alan karma gruplara, nicel araştırmalarda analiz yöntemi olarak regresyona yönelim önerilmektedir. Araştırmanın amacına ve yöntemine göre daha zengin ve güvenilir veriler toplayabilmek için gözlem, günlük, öz değerlendirme, akran değerlendirme, ürün dosyası gibi araçlardan daha fazla yararlanılabilir.

Tezlerin bilimsel araştırma yöntemleri bakımından daha sağlam temellere oturabilmesi için lisansüstü eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri dersi zorunlu olmalıdır. Bununla birlikte danışmanların bilimsel araştırma yöntemleri konusunda eksiklerini gidermeye yönelik bilgilendirmeler yapılabilir.

Kaynaklar

- Akaydın, Ş. & Çeçen, M.A. (2015). Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 183-198. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4139>
- Alver, M. & Taşdemir, L. (2017). Konuşma becerisi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 451-462. <http://doi.org/10.18298/ijlet.2041>
- Boyacı, S. & Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 512-531. <http://doi.org/10.16916/aded.363599>
- Büyükkiz, K.K. (2014). Yabancılarla Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Coşkun, E., Balcı, A. & Özçakmak, H. (2013). Trends in writing education: An analysis of postgraduate theses written in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 1526–1530.
- Coşkun, E., Özçakmak, H. & Balcı, A (2012). Türkçe eğitiminde eğilimler: 1981-2010 yılları arasında yapılan tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. E. Yılmaz, M. Gedizli, E. Özcan ve Y. Koçmar (Ed). *Türkçenin eğitimi-öğretimi üzerine çalışmalar* (s. 204-212). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J.W. & Plano Clark, V.L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (2. bs.) Ankara: Anı yayınları.
- Doğan, Y. & Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99. <http://doi.org/10.16916/aded.46766>
- Dönmez, B. & Gündoğdu, K. (2016). 2000-2016 yılları arasında Türkçe öğretim programları alanında yayımlanan makale ve tezlerin analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2109-2125. <http://dx.doi.org/10.7884/teke.1743>

- Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). Birinci ve ikinci kademe okuma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 11*, 229-247. <http://doi.org/10.14520/adyusbd.412>
- Güzel, A. (2003). Eğitim fakültelerinde Türkçe öğretmenliği bölümünün kuruluşu ve hedefleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 13*, 7-17.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35 (Ocak 2014/1)*, 1-17. <http://doi.org/10.9779/PUJE619>
- Kemiksiz, Ö. (2017). Dinleme becerisi üzerine yazılan makalelerin değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, 5(1)*, 511-531. <http://doi.org/10.18298/ijlet.1710>
- Kızılçaoğlu, A. (ty.). Eğitim fakültelerinde yeniden yapılandırma sürecine ilişkin eleştiriler ve öneriler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c8s14/makale/c8s14m7.pdf>
- Özçakmak, H. (2017). Türkçe eğitimi lisansüstü araştırmalarında yeni yönelimler (2011-2015). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 6(3)*, 1607-1618. <http://dx.doi.org/10.7884/teke.3841>
- Patton, M.Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Punch, K.F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. (3. Baskı). Ankara: Kök yayıncılık.
- Temizyürek, F. & Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Varişoğlu, B., Şahin, A. & Göktaş, Y. (2013). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13(3)*, 1767-1781. <http://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1609>
- Yağmur Şahin, E., Kana, F. & Varişoğlu, B. (2013). Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *International Journal of Human Sciences, 10(2)*, 356-378.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Reading education is based on texts. Reading is a tool for all learning. Improving reading improves other language skills, and reading is affected by many variables. All these factors bring with them a great deal of research on reading. In this study, the aim was to determine the trends of the postgraduate studies on reading.

Method

The research was carried out, using the document analysis method. 201 theses were analyzed, using a thesis examination form.

Result and Discussion

The results show that the number of theses on reading has increased after 2009. Most of those theses were completed at Gazi, Atatürk, Ankara and AİB University. The most common subjects were reading comprehension, reading attitude, reading methods and techniques, reading strategies and new teaching approaches. These topics constitute 92.5% of the theses that were examined. Since 2002, the diversity of topics has showed an increase. Theses were classified under 18 headings in terms of their subjects. Unlike master theses, new teaching approaches take the second place in doctoral dissertations. This indicates that doctoral level researchers have begun to specialize and the tendency to bring new teaching approaches to the field has improved. In terms of research questions, it was observed that most of the master's theses consisted of 6-10 sub-problems and doctoral dissertations had an average of 1-5 research questions. When the methods used in the reading theses were examined, it was determined that quantitative research studies were conducted mostly, followed by qualitative and mixed research studies. In quantitative research studies, descriptive analysis and experimental methods were preferred. As for the examination of data sets, it was seen that the total of experimental research done until 2009 was 11. Experimental studies have increased since 2009. The first mixed-method thesis was completed in 2010. The first thesis, using the action research method was finished in 2009. These results show that the field of Turkish teaching has been gaining methodological wealth since 2009. The method of document analysis has been used extensively in qualitative research studies. It may be stated that

Okumaya İlişkin Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri

using the document analysis method in theses would contribute more to the field of Turkish literature than Turkish teaching.

Secondary school students formed the majority in terms of the samples studied. In qualitative research studies, action research and case study were rarely used. It was seen that preferred sample size ranged between 31-100 both in master and doctoral theses. Most of the theses used descriptive survey as method. Working with 31-100 learner samples shows that some of the survey studies had an insufficient sample size. In terms of the sampling method, random sampling was mostly used in the theses.

Reading comprehension test is the first, attitude, interest, motivation scales are the second, personal information form is the third, semi-structured interview form is the fourth, and reading habits were the fifth most widely used data collection tools. It was seen that observation and diary were the least preferred data collection tools. When the theses were analyzed in terms of data analysis methods, it was seen that t-test and ANOVA/ANCOVA analyses were used mostly, and MANOVA/MANCOVA and regression analysis were the least used analysis types.

Based on these results, the following suggestions were made: New teaching approaches in terms of subject, mixed research and action research in terms of method, teacher candidates and mixed groups in terms of sample, and regression in terms of data analysis method in quantitative research studies might be used more. Observation, diary, self-evaluation, peer assessment, and portfolio may be used more as data collection tools. Scientific research methods courses should be compulsory in post-graduate education to produce more robust theses in terms of method. In addition, advisors may be informed about scientific research methods so that they can direct scientific research studies better.